

Jsou znamení na nebi i na zemi; a kdo toto čteš, pozoruj a uvažuj. O jednom z nich chci dnes promluvit. Mním znovu ožilou zálibu ve středověku, ve středověké krásné literatuře.

Čtu nikoli v modernistickém listě, nýbrž ve vážné knize literárněvědné: Povšimli jste si, jak se množí v posledních letech ve Francii adaptace děl středověkých? A vyčítají se pak jednotlivá díla tohoto rázu a smyslu. Mistr — rozuměj Josefa Bédiera — restituoval Tristana a svým stylem podal nám čistší versi Písně o Rolandovi. Překládá se pro nás jasným čistým jazykem mnohá chanson de geste. Legenda o Vilému Oranžském zbavená prázdné mnohomluvnosti rozvíjí před námi svá plastická dobrodružství v bohatém dekoru. Překládá se Chrestien de Troyes. Literát, který v sobě spojuje historika s kritikem i básníkem, přizpůsobuje dnešku romány cyklu bretonského. Podobně učinili bratři Tharaudové s jednou z Povídek o svaté Panně. Guillaume Apollinaire obnovil Percevala le Gallois, pravděpodobně ze zálib estetických, poněvadž zde hledal své vzory, čemuž uvěříme tím spíše, víme-li, že mu nedala spáti sláva Mistra Pletichy, jemuž se chtěl vyrovnati Prsy Tiresiovými. Mystérie Péguy vznikla ze stejně vášnivé lásky k středověku jako hry a mirakle, jež skládá pro věřící jiný básník moderní Henri Ghéon. I jeviště zasáhla tato vlna; předělávají se mystérie, farce, sottie. Dvě hry Adama de la Halle se vydávají po prvé ne pro filology, nýbrž pro široké literární obecnstvo. Mistr Pleticha, znova a již po několikráte obnovený, ocitá se na prknech divadla Vieux Colombier. Gassies

des Brulies vydává v moderní francouzštině celou objemnou antologii středověkých her francouzských . . . 161

Co znamená tato malá renesance středověku? Jaký jest její smysl? Co nám může dáti tato poesie často velmi střízlivá, často suchá, není-li náhodou přeplněna až do manýrovanosti, nepřehledná a zmatená v komposici, dosti úzká a monotónní v sujetech, nehledíc k tomu, že se její umělecká forma musí dnešku, odchovanému kultem formální krásy antické a klasicistické, jeviti neumělou, hubenou, zajímavou? . . .

Co přitahuje dnešek k tomuto světu zapadlých látek i forem?

Jistě ne totéž, co k nim vábilo naše dědy nebo pradědy, staré generace romantické. Ani důvody náboženské nebo politické, ani citění novokatolické nebo novofeudální; ani žízeň exotičnosti a poetičnosti, hlad po novotách látkových. Nevěříme dnes, čemu věřily ony: že středověk byl věk nějak poeticky privilegovaný a že jest možno nazíratí jej sub specie jakési mystičnosti nebo pathetické slavnostnosti. Necítíme jej jako zvláště vhodné útočiště z domnělé střízlivosti moderního života; toto nazírání Julia Zeyera (abych jmenoval jednoho za všechny) jest nám úplně cizí. Víme, že v něm byl jiný život než dnešní, ale jinak stejně „všední“, stejně „šedý“, stejně „úmorný“, ale ovšem i stejně rušný a hybný i pestrý jako náš život dnešní. Život je právě život, a ne divadelní nebo jiná zábava; a zaplať pánbůh, že je tomu tak.

Jedno jest jen jisté. Takový útěk do minulosti jest vždycky podmíněn odklonem od přítomnosti, nechutí k ní, zhnusením si jí. Chtěli bychom z dneška ven do zítřka. Ale nevíme, jak to nastrojít. K přímému odvážnému skoku nemáme dost síly. Vedeme si jako forman, který zabředl a nemůže vyjet. Couvá; couvá, aby našel pevný bod, kde by koně zabrali a vyrazili . . . Jsou revoluce, které berou zpočátku na sebe tvar reakcí, útěků do minulosti . . .

Jedno jest jisté: i dnešek hnuší si něco na přítomnosti. Ne však její život, nýbrž její umění. Umění psychologující, učené, intelektualisticky pitvavé a mrtvolné; umění z věřejška, vzniklé

152 bastardním křížením klasicismu i romantismu, obou směrů odvozených a odmocněných — v jádře táž nemoc o dvoji lici a dvojm jméně. Umění logicistické, rozumářské, individualistické; vykládající a popisující tam, kde se má tvořit.

I středověká naivnost, i středověká manýrovanost, i středověká beztvarost láká, položena vedle dnešní pitvající únavnosti a drobnohledného psychologismu. Psychologické umění portrétní, i když jest to umění Shakespearovo, uléhá dnes na duše jako tlak a tíha; a jen pokrytectví a strach ze slavných jmen brání, aby se lidé k tomu znali. Málokdo nalezne v sobě odvahu Shawa, který položil klidně proti němu anglickou středověkou moralitu o *Každém* (Everyman), příběh tak typický a typisující jako podobenství z Písma, prostý všeho psychologického temno-svitu, zcela jednosmyslný a uzavřený do tvrdé linie dřevorytecké . . .

Není náhodné, že ruku v ruce s touto malou obrodou středověkou jde obnova kultu *Stendhalova*, jejíž vlny se dmou do výše předtím nevidané. Proč právě Stendhala? Poučme se u literárních historiků a kritiků. „Nenávist rétoriky, naprostý nedostatek jakýchkoli estetických nebo moralistních pretensí,“ píše o Stendhalovi Bourget. „Pokud jde o jeho umění, dovoluji si tvrdit, je to člověk 15. století,“ píše Pierre Kohler. Naprosté opovržení krásným stylem, láska k syrovému přirozenému faktu, k drsné, až cynické upřímnosti, tak ho asi sumíruje několik řádků předtím týž literární historik. A v jeho umění, ne v jeho analýse vidí příčinu jeho dnešní oblíby.

Jaký je krátký smysl toho všeho?

Velmi prostý: *vymetá se zase jednou „literatura“*, ta literatura, již už ve svém „*L'art poétique*“ Verlaine položil proti *poesii*. Literatura, to je kavárenská móda a novinářský vkus; literatura, to je akademie a šablona; literatura, to jsou vědecké odpadky psycho- nebo sociologické v románě a v dramate; literatura, to je pedant ať klasicistický, ať futuristický.

A poesie, to je tvorba z milosti obraznosti; veliký smělý vrh tvůrce typů, které se ospravedlňují samy za sebe a mají své

zdůvodnění v účelnosti stavby básnické; intuice i pozorování 153
zažehlé a spletené v jediný blesk, který prosvětluje tmou.

Dnešek, zdá se, couvá a se krčí; ale čini to jen proto, aby se mohl zítra rozmáchnouti, zatřásti lví hřívou a zahřmíti: místo tvůrcům.